

مقاله‌ی پژوهشی

مقایسه‌ی خود واقعی، خود ایده‌آل و خود بایسته در نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفری

خلاصه

مقدمه: نوجوانان بنا به دلایل متعدد به عنوان یکی از اقشار آسیب‌پذیر جامعه در معرض ابتلا به انواع عوارض و آسیب‌های اجتماعی هستند. این مطالعه با هدف مقایسه‌ی بین خود واقعی، خود ایده‌آل و خود بایسته در نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفری شهر اصفهان انجام شد.

روش کار: در این مطالعه‌ی مقطعی در سال ۱۳۹۱، ۷۹ نفر از افراد ۱۸-۱۵ ساله‌ی مرکز اصلاح و تربیت و ۱۲۰ نفر از دانش‌آموزان بدون سابقه‌ی کیفری مشغول به تحصیل در دبیرستان‌های اصفهان بودند که از نظر سن با گروه اول همسان‌سازی شده بودند، مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌های اطلاعات جمعیت‌شناختی و ۲۷ سئوالی خودگسستگی بود. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آنکوا، آنووا، مجذور خی و تی مستقل تحلیل شدند.

یافته‌ها: در گروه بزهکار میانگین و انحراف معیار نمره‌ی خود واقعی $۱۳/۸۲ \pm ۰/۰۸$ ، خود ایده‌آل $۱۵/۳۴ \pm ۰/۹۷$ ، خود بایسته $۱۴/۱۴ \pm ۰/۷۷$ ، تفاوت خود واقعی و ایده‌آل $۱۸/۱۷ \pm ۱۷/۸۹$ ، تفاوت خود واقعی و بایسته $۱۷/۰۹ \pm ۱۳/۹۲$ و در نوجوانان بدون سابقه، نمره‌ی خود واقعی $۱۶/۳۳ \pm ۰/۶۳$ ، خود ایده‌آل $۱۴/۶۹ \pm ۰/۳۵$ ، خود بایسته $۱۵/۵۶ \pm ۰/۷۵$ ، تفاوت خود واقعی و ایده‌آل $۱۷/۱۷ \pm ۱۵/۰۷$ و تفاوت خود واقعی و بایسته $۱۶/۳۳ \pm ۱/۳۱$ بود. میانگین نمره‌ی خود واقعی در گروه بدون سابقه به طور معنی‌داری بالاتر بود ($P < ۰/۰۰۱$) اما اختلاف میانگین نمره‌ی خود بایسته ($P = ۰/۳۶$) و خود ایده‌آل ($P = ۰/۴۵$) در دو گروه معنی‌دار نبود.

نتیجه‌گیری: نمره‌ی خود واقعی در نوجوانان با سابقه‌ی کیفری کمتر از نوجوانان بدون سابقه ارزیابی گردید لذا برنامه‌ریزان آموزشی و اولیای مدارس بایستی رویکرد آموزشی متناسبی با توجه به خود واقعی برای حفاظت از نوجوانان در برابر رفتار بزهکارانه اتخاذ نمایند.

واژه‌های کلیدی: بزهکار، خود، نوجوان

نیره کثیری

کارشناس ارشد آموزش بهداشت، دانشگاه علوم

پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

معصومه علیدوستی

مربی گروه بهداشت، دانشکده‌ی علوم پزشکی

بهبان، بهبهان، ایران

*سعید حیدری سورشجانی

معاونت تحقیقات و فناوری، دانشگاه علوم

پزشکی شهرکرد، شهرکرد، ایران

سمیه محمدی

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی

شهرکرد، شهرکرد، ایران

محمدهادی عباسی

گروه آموزش بهداشت دانشگاه علوم پزشکی

زاهدان، زاهدان، ایران

فاطمه هاشمی

گروه مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد

خمینی‌شهر، اصفهان، ایران

*مؤلف مسئول:

معاونت تحقیقات و فناوری، دانشگاه علوم

پزشکی شهرکرد، شهرکرد، ایران

heidari_1983@yahoo.com

تاریخ وصول: ۹۳/۳/۱۲

تاریخ تایید: ۹۳/۸/۲۰

پی‌نوشت:

این مقاله با تایید دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و بدون حمایت مالی نهاد خاصی انجام شده و با منافع نویسندگان رابطه‌ای ندارد. از مسئولین محترم کانون اصلاح و تربیت شهر اصفهان و اساتید محترم دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، تشکر و قدردانی می‌گردد.

مقدمه

وجدان و وظایفی می‌گردد که فرد نسبت به آن‌ها احساس مسئولیت می‌کند و دربرگیرنده‌ی احساس اخلاق، التزام و تکلیف در افراد است. در واقع، خود بایسته ویژگی‌هایی است که شخص خاصی (مثل خودتان یا دیگری) معتقد است باید در شما باشد. خود ایده‌آل و خود بایسته به عنوان خودراهنامه‌های فرد در نظر گرفته می‌شوند. گسستگی و اختلاف بین خود واقعی و ایده‌آل، تعیین‌کننده‌ی حساسیت‌پذیری فرد نسبت به حالات احساسی منفی است (۶،۷). اختلاف و گسستگی بین خود واقعی و ایده‌آل باعث افسردگی و ناراحتی احساسی فرد و یاس، غمگینی و اضطراب در وی می‌گردد (۸) ولی اختلاف و شکاف کمتر بین خود ایده‌آل و واقعی، بهداشت روانی بهتری را برای فرد به ارمغان می‌آورد (۹). میزان گسستگی و اختلاف بین سه سطح خود (واقعی، ایده‌آل و بایسته) به عوامل متعددی از قبیل عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی بستگی دارد (۹،۱۰). طبق بررسی متون علمی، تحقیقی بر روی خودگسستگی نوجوانان بزهکار صورت نگرفته است اما در نوجوانان معمولی و حوزه‌های دیگر، تحقیقات متعددی صورت گرفته است که بررسی خواهند شد. یافته‌های حاصل از مطالعات نشان می‌دهد که خانواده و تعاملات جاری در آن، تاثیر مستقیمی بر کنش‌های روان‌شناختی از جمله شکل‌گیری هویت و رفتار ناسازگارانه دارد (۱۱،۱۲). در پژوهشی که با عنوان بررسی خودگسستگی در نوجوانان بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده صورت گرفت، نتایج نشان داد که فرایندهای خانواده (انسجام با پدر و مادر و اعتقادات مذهبی)، محتوای خانواده و بافت اجتماعی خانواده، عواملی موثر در شکل‌گیری ابعاد مختلف خود و میزان خودگسستگی خود واقعی از ایده‌آل و بایسته در نوجوانان است (۹). در مطالعه‌ای دیگر مشخص شد نقش فرایندهای خانوادگی در خصوص خودگسستگی از بایسته‌های مذهبی، انکارناپذیر بوده و خانواده‌های دارای فرایندهای خانوادگی قوی، تربیت‌کننده‌ی دخترانی خواهند بود که خودگسستگی مذهبی کمتری خواهند داشت (۱۳). بررسی‌های دیگر نشان می‌دهد که سطح ادراک خود نوجوانان بزهکار، به طور شناختی پایین‌تر از افراد رشدیافته می‌باشد. به عبارت دیگر اعمال ضد اجتماعی، ممکن است بازتابی از عدم توانایی تفکر موثر در مورد خود در ارتباط با دیگران باشد (۱۴).

سلامت روان، نقش اساسی در زندگی فرد و جامعه دارد ولی امروزه موانع فراوانی در فرایندهای روانی بهنجار افراد وجود دارد که هر کدام می‌تواند مشکلاتی در روند پیشرفت و سازگاری افراد ایجاد کند (۱۵). از طرف دیگر نوجوانان گروه سنی بزرگی را در کشور ما تشکیل می‌دهند، گروهی که به عنوان نیروهای کارآمد و خلاق محسوب می‌شوند لذا پرداختن به سلامت این قشر بزرگ اجتماعی و توجه به نیازهای تربیتی این گروه از اهمیت مضاعفی برخوردار است. در راستای برنامه‌ریزی مناسب و شکوفایی

نوجوانی را دوره‌ی برزخ و انتقال از کودکی به بزرگسالی در نظر می‌گیرند. نوجوان برای کسب هویت خود در تلاش است و خلق و خوی فرد در این دوره زیاد تغییر می‌کند. اگر دوره‌ی نوجوانی بدون مشکل سپری شود، نوجوان به بزرگسال سالمی تبدیل خواهد شد و نقش بزرگسالی خود را خوب ایفا خواهد کرد (۱). نوجوانان قشر قابل توجهی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده‌اند به طوری که مرکز آمار ایران، گروه سنی ۱۵-۲۴ ساله را در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۵ و به تفکیک جنسیت، ۱۹/۹ درصد برای مردان و ۲۰/۱ درصد برای زنان برآورد کرده است (۲). یکی از مسایلی پیچیده و ناراحت‌کننده‌ی فعلی که توجه بسیاری از محققین، جامعه‌شناسان، جرم‌شناسان، روان‌شناسان و متخصصین سلامت را به خود معطوف کرده است موضوع مجرمین کم سن و سال و به اصطلاح اطفال و نوجوانان بزهکار می‌باشد که روز به روز هم گسترش بیشتری می‌یابد. بزهکار به شخصی اطلاق می‌شود که مرتکب عملی گردد که قانون و یا شرع ارتکاب آن را منع کرده است و یا ترک عملی که انجام آن را لازم و واجب دانسته است (۳). از علل بزهکاری می‌توان به فقر، وضعیت نابسامان اقتصادی، مشکلات خانوادگی، مسایل آموزشی، مهاجرت و فشار روانی اشاره کرد. یکی از دل‌نگرانی‌های اندیشمندان و مسئولین، پایین آمدن سن بزهکاری است، به طوری که آمار سال ۲۰۰۷ در ایالات متحده‌ی آمریکا حاکی از دستگیری ۲/۱۸ میلیون افراد زیر ۱۸ سال است و در سطح جهان نیز بزهکاری روند افزایشی داشته است (۴). در نظریه‌ی آپورت^۱ بر انسجام شخصیت در دوران نوجوانی تاکید می‌شود. وی معتقد است، نوجوان در این دوره از طریق ذخیره‌ی اطلاعاتی پیرامون بایدها و نبایدها، شخصیت را در خود منسجم می‌سازد و از این طریق، بر کنش فراسویی و شکوفایی شخصیت نایل می‌گردد. در این میان چنان چه یافته‌های نوجوان از شرایط پیرامونش متناقض و در تعارض با یکدیگر باشند، پدیده‌ی از خودگسستگی در فرد ایجاد می‌گردد و شخصیت منسجم نوجوان، در معرض تهدید و زوال قرار می‌گیرد (۵). هیگینز^۲ از نظریه‌پردازان مشهور در زمینه‌ی خود و به خصوص خودگسستگی است. وی، خود را به سه دسته تقسیم می‌کند که شامل خود واقعی، خود ایده‌آل و خود بایسته می‌باشد. خود واقعی، خصیصه‌هایی است که شخص خاصی (مثل خودتان یا دیگری) معتقد است در شما وجود دارد. خود ایده‌آل، دربرگیرنده‌ی آرزوها و امیدهای فرد می‌باشد. می‌توان گفت که خود ایده‌آل خصوصیتی را دربر می‌گیرد که شخص خاصی (مثل خودتان یا دیگری) دوست دارد که شما داشته باشید. خود بایسته که شامل همان

¹Alport²Higgins

اختیار آنان قرار گرفت. هم‌چنین به ایشان اطمینان خاطر داده شد که اطلاعات تنها جهت انجام کار تحقیقاتی است و اطلاعات پرسش‌نامه به صورت کاملاً محرمانه نزد محقق، باقی خواهد ماند. لازم به ذکر است در صورتی که نوجوان شاغل به تحصیل، حداقل یک بار سابقه‌ی حضور در مراکز اصلاح و تربیت را داشت، از مطالعه خارج گردید.

ابزار پژوهش

در این بررسی، ابزاری ۲ بخشی مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به مطالعات متعدد برخی عوامل زمینه‌ای هم می‌توانند در بروز بزهکاری موثر واقع شوند (۱۸-۱۶) که برای تکمیل تحقیق، مشخصات جمعیت-شناختی اعم از سن، تحصیلات، شغل والدین، درآمد، توصیف وضعیت اقتصادی، پیشرفت تحصیلی در موقع تحصیل، اطلاعاتی در مورد مصرف سیگار، سطح تحصیلات والدین در قالب پرسش‌نامه‌ی جمعیت‌شناختی و در بخش اول، مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفت. در بخش دوم پرسش‌نامه به مقیاس خودگسستگی اختصاص داشت که شامل ۲۷ سؤال بود. این ابزار، به صورت طیف لیکرتی ۵ قسمتی از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق، متغیر بود. آلفای کرونباخ این مقیاس ۰/۸۱ محاسبه شده است (۱۹).

اطلاعات با کمک نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۶ و با استفاده از آزمون‌های آنکووا، آنووا، مجذور خی و تی مستقل، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

در کل ۱۹۹ نفر پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمودند. گروه اول شامل ۱۲۰ نفر از نوجوانان بدون سابقه‌ی کیفری (۶۰/۳٪) و گروه دوم شامل ۷۹ نفر با سابقه‌ی کیفری (۳۹/۷٪) بود. میانگین و انحراف معیار سن نوجوان بزهکار در مطالعه‌ی حاضر $16/60 \pm 0/86$ سال و نوجوان بدون سابقه‌ی کیفری $16/40 \pm 0/69$ سال بود. سن شروع مصرف سیگار در گروه بزهکار $12 \pm 2/97$ سال و در گروه دیگر $13/14 \pm 2/11$ سال بود.

مقایسه‌ی میانگین سن ($P=0/07$) و میانگین سن شروع مصرف سیگار ($P=0/23$) بین دو گروه تفاوت معنی‌داری با یکدیگر نداشت. توزیع فراوانی تحصیلات فرد، تحصیلات والدین آن‌ها و وضعیت تاهل والدین در جدول ۱ آورده شده است. سطح تحصیلات در گروه بدون سابقه‌ی کیفری و هم‌چنین سطح تحصیلات والدین آن‌ها بالاتر بوده است و این تفاوت از نظر آماری معنی‌داری می‌باشد ($P<0/001$). هم‌چنین در گروه بدون سابقه‌ی کیفری درصد بیشتری از والدین زندگی مشترک در کنار هم داشتند ($P<0/05$) (جدول ۱).

توزیع فراوانی مصرف سیگار و قلیان در فرد، داشتن دوست سیگاری، فرد سیگاری در خانواده و درآمد خانواده و ارتباط آن در بین دو گروه در جدول ۲ آورده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که مصرف قلیان و

استعدادهای واقعی نوجوانان ضرورت دارد تا امکانات آموزشی و پرورشی جامعه برای پیشگیری و مبارزه و کاهش بزهکاری نوجوانان کشور به کار برده شود. تا کنون تحقیقی بر روی خودگسستگی نوجوانان بزهکار صورت نگرفته است لذا جهت شناسایی عوامل و تفاوت‌های بین دو گروه بزهکار و سالم و برای کاهش تفاوت بین آن‌ها باید بر متغیرهای تاثیرگذار بر رفتارهای فردی و اجتماعی نوجوانان اشراف داشت و با شناسایی این عوامل برنامه‌هایی در جهت ارتقا و کاهش شکاف‌های روانی بین آن‌ها اقدام کرد. در پاسخ به این نیاز اساسی، تحقیق حاضر به بررسی خود واقعی، خود ایده آل و خود بایسته در نوجوانان بدون سابقه‌ی کیفری و بزهکار شهر اصفهان در سال ۱۳۹۱ می‌پردازد.

روش کار

این مطالعه به صورت مقطعی در سال ۱۳۹۱ صورت گرفت و جامعه‌ی پژوهش در مطالعه‌ی حاضر شامل دو گروه نوجوانان پسر بزهکار دارای سابقه‌ی کیفری ساکن در کانون اصلاح و تربیت اصفهان و گروه دوم شامل نوجوانان پسر مدارس شهر اصفهان بدون سابقه‌ی کیفری بود. گروه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال به عنوان معیار ورود به مطالعه در نظر گرفته شد. با توجه به فرمول حجم نمونه، حداقل حجم نمونه مورد نیاز برای هر گروه معادل ۹۸ نفر به دست آمد. در کانون اصلاح و تربیت تنها ۷۹ نفر از افراد کانون، معیار ورود به مطالعه ما را داشتند و لذا همگی به صورت سرشماری تحت مطالعه قرار گرفتند برای گروه شاهد، ۱۲۰ نوجوان عادی مشغول به تحصیل با انجام همسان‌سازی گروهی انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند.

جهت جمع‌آوری اطلاعات، به اخذ مجوز از دو اداره‌ی امور زندان‌ها و اداره‌ی آموزش و پرورش نیاز بود. بعد از جلب نظر مسئولین در اداره‌ی امور زندان‌ها و اخذ مجوز از این مرکز، به کانون اصلاح و تربیت در شهر اصفهان مراجعه و بعد از توجیه مسئولین، اجازه‌ی جمع‌آوری اطلاعات گرفته شد. از آن جایی که پژوهشگر اجازه‌ی ورود به قسمت اصلی کانون را نداشت لذا با همکاری روان‌شناس مرکز و توجیه ایشان نسبت به تکمیل پرسش‌نامه، اطلاعات جمع‌آوری گردید. برای گروه شاهد نیز به این ترتیب که هر یک از نواحی شش‌گانه‌ی آموزش و پرورش شهرستان اصفهان به عنوان یک خوشه و در هر خوشه به صورت تصادفی از بین دبیرستان یا هنرستان یک مدرسه، انتخاب و به مطالعه وارد شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات، به اداره‌ی آموزش و پرورش شهرستان اصفهان مراجعه شده و جهت اخذ معرفی‌نامه‌ی رسمی، توضیحاتی در خصوص اهداف پژوهش به مسئول حراست آموزش و پرورش ارائه شد. در ادامه مدیران مدارس منتخب نیز نسبت به اهداف طرح توجیه شدند. سپس به کلاس‌های مورد نظر مراجعه و تمامی دانش‌آموزان نیز نسبت به اهداف طرح آگاه شدند و در صورت تمایل به شرکت در مطالعه، پرسش‌نامه در

مصرف سیگار در فرد، خانواده و دوستان او در گروه با سابقه‌ی کیفی به طور معنی‌داری بیشتر از گروه دیگر است و سطح درآمد خانواده در این گروه (با سابقه‌ی کیفی) پایین‌تر از گروه بدون سابقه می‌باشد ($P < 0.001$) (جدول ۲).

جدول ۱- توزیع فراوانی و ارتباط بین تحصیلات فرد و والدین و وضعیت تاهل والدین در بین نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفی

متغیر	گروه	با سابقه‌ی کیفی تعداد (درصد)	بدون سابقه‌ی کیفی تعداد (درصد)	P
تحصیلات نوجوان	در حد خواندن	۴ (۵/۱)	۰ (۰)	<0/001
	ابتدایی	۱۴ (۱۷/۷)	۰ (۰)	
	راهنمایی	۳۳ (۴۱/۸)	۰ (۰)	
	متوسطه	۲۸ (۳۵/۴)	۱۲۰ (۱۰۰)	
تحصیلات پدر	بی سواد	۲ (۲/۵)	۰ (۰)	<0/001
	ابتدایی	۴۴ (۵۵/۷)	۶ (۵)	
	راهنمایی	۱۸ (۲۲/۸)	۱۴ (۱۱/۷)	
	متوسطه	۹ (۱۱/۴)	۲۸ (۲۳/۳)	
تحصیلات مادر	بی سواد	۲ (۲/۵)	۰ (۰)	<0/001
	ابتدایی	۴۱ (۵۱/۹)	۷ (۵/۸)	
	راهنمایی	۱۸ (۲۲/۸)	۱۵ (۱۲/۵)	
	متوسطه	۱۵ (۱۹)	۳۶ (۳۰)	
وضعیت تاهل والدین	زندگی در کنار همدیگر	۵۵ (۶۹/۶)	۱۰۵ (۸۷/۵)	<0/05
	فوت یکی از والدین	۱۸ (۲۲/۸)	۸ (۶/۷)	
	مطلقه	۶ (۷/۶)	۷ (۵/۸)	

جدول ۲- توزیع فراوانی مصرف سیگار و قلیان در فرد، داشتن دوست سیگاری، فرد سیگاری در خانواده و درآمد خانواده

و ارتباط آن در بین نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفی

گروه	متغیر	با سابقه‌ی کیفی تعداد (درصد)	بدون سابقه‌ی کیفی تعداد (درصد)	P
فرد سیگاری در خانواده	بلی	۵۶ (۷۰/۹)	۱۴ (۱۱/۷)	<0/001
	خیر	۲۳ (۲۹/۱)	۱۰۶ (۸۸/۳)	
دوست سیگاری	بلی	۶۵ (۸۲/۳)	۲۱ (۱۷/۵)	<0/001
	خیر	۱۴ (۱۷/۷)	۹۹ (۸۲/۵)	
سیگاری بودن نوجوان	بلی	۵۲ (۶۵/۸)	۱۲ (۱۰)	<0/001
	خیر	۲۷ (۳۴/۲)	۱۰۸ (۹۰)	
مصرف قلیان	بلی	۴۸ (۶۰/۸)	۱۲ (۱۰/۸)	<0/001
	خیر	۳۱ (۳۹/۲)	۱۰۷ (۸۹/۲)	
درآمد خانواده	خیلی خوب	۳ (۳/۸)	۷ (۵/۹)	<0/001
	خوب	۸ (۱۰/۱)	۲۹ (۲۴/۴)	
	متوسط	۳۵ (۴۴/۳)	۷۴ (۶۲/۲)	
	بد	۲۲ (۲۷/۹)	۸ (۶/۷)	
	خیلی بد	۱۱ (۱۳/۹)	۱ (۰/۸)	

نتایج مقایسه‌ی خود واقعی، ایده‌آل، بایسته در دو گروه بررسی شده است (جدول ۳). نتایج نشان می‌دهد فقط خود واقعی بین دو گروه تفاوت معنی‌داری داشت و اختلاف میانگین نمره‌ی خود بایسته و ایده‌آل در دو گروه معنی‌دار نبود و حتی تفاوتی بین خود واقعی و ایده‌آل و خود بایسته در بین دو گروه مشاهده نشد.

با توجه به این که وضعیت اقتصادی، درآمد و تحصیلات والدین در گروه بدون سابقه‌ی کیفی به طور معنی‌داری بالاتر از گروه با سابقه بود لذا از تحلیل آنکورا استفاده شد. نتایج نشان داد که با کنترل متغیرهای مذکور هیچ ارتباط معنی‌داری در نمره‌ی خودگسستگی، خود واقعی، ایده‌آل و بایسته در دو گروه وجود نداشت.

جدول ۳- مقایسه‌ی خود واقعی، خود ایده‌آل و خود بایسته و تفاوت خود واقعی با ایده‌آل و خود واقعی با خود بایسته در دو**گروه نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفی**

متغیر	با سابقه‌ی کیفی		بدون سابقه‌ی کیفی	
	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین
خودگسستگی	۷۳/۶۸ ± ۱۱/۳۵	۷۳/۰۶ ± ۱۱/۷۵	۰/۷۶	
خود واقعی	۶۳/۰۸ ± ۱۳/۸۲	۷۳/۶۳ ± ۹/۳۳	< ۰/۰۰۱	
خود ایده‌آل	۸۰/۹۷ ± ۱۵/۳۴	۷۹/۳۵ ± ۱۴/۶۹	۰/۴۳	
خود بایسته	۷۷/۰ ± ۱۴/۱۴	۷۵/۰۷ ± ۱۵/۵۶	۰/۷۱	
تفاوت خود واقعی و ایده‌آل	-۱۷/۸۹ ± ۱۸/۱۷	۶/۰۷ ± ۱۵/۱۷	۰/۰۶۹	
تفاوت خود واقعی و بایسته	-۱۳/۹۲ ± ۱۷/۰۹	-۱/۳۱ ± ۱۶/۳۳	۰/۶۹	

بحث

محسوب گردند (۲۶، ۲۵). چیرو-اسمان نیز در تایید این مطلب معتقد است که دیگران مهم، در تحول و رشد خود، نقش به‌سزایی دارند (۲۳). در مطالعه‌ی حاضر، میانگین نمره‌ی خودواقعی در نوجوانان بزهکار کمتر از گروه نوجوانان بدون سابقه‌ی کیفی بود. خود بایسته و ایده‌آل در دو گروه تفاوت معنی‌داری نداشت شاید می‌توان چنین تفسیر کرد که وجدان و تمایل به خوب بودن در افراد، امری ذاتی است و لازم است که به بررسی عوامل زمینه‌ساز بروز بزهکاری پرداخته شود. در مطالعات مشابه که حول محور خودپنداره با بزهکاری انجام شد، یافته‌ها حاکی از این مطلب بود که سطح ادراک خودپنداره در گروه نوجوانان بدون سابقه‌ی کیفی از گروه نوجوانان بزهکار بالاتر بود (۲۷، ۲۸). هم‌چنین در پژوهشی دیگر با هدف تبیین رابطه‌ی بین از خودبیگانگی و بزهکاری، احساس انزجار از خود در جامعه‌ی مورد پژوهش، بیشترین و مهم‌ترین سهم تبیین‌کننده‌ی در بزهکاری را داشته است (۲۹).

از آن جایی که جرم و جنایت و زمینه‌های بروز و شکل‌گیری آن می‌تواند عاملی برای شکل‌گیری احساس عدم امنیت، آسیب‌پذیری و بر هم خوردن نظم و ثبات جامعه گردد و از طرفی این مسئله می‌تواند به عنوان مانعی جهت رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تلقی شود (۳۲، ۳۱) لذا انجام مطالعات نظام‌مند و همه‌جانبه‌ی ویژگی‌های روانی نوجوانان بزهکار و پس‌خوراند عملی این مطالعات در کانون‌های بزهکاری، پیشنهاد می‌گردد. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، تعداد افراد در کانون بود که مانعی برای انتخاب تصادفی شرکت‌کنندگان گردید. هم‌چنین شرایط حاکم در کانون اصلاح و تربیت و عدم اجازه‌ی ورود پژوهشگر جهت تکمیل پرسش‌نامه خود مانعی برای انجام کار بود. در این مطالعه به لحاظ پایین‌تر بودن سطح خود واقعی نوجوانان سابقه‌ی کیفی، پیشنهاد می‌گردد که متخصصان مشاوره و رفتاردرمانی این مراکز، فنون درمانی را بر مفاهیم خود، متمرکز سازند زیرا تبیین و تحلیل جنبه‌های گوناگون مفهوم خود می‌تواند در درمان اختلالات رفتاری بزهکاران مورد استفاده قرار گیرد. هم‌چنین مطالعاتی در زمینه‌ی ارتباط خودگسستگی و سایر مولفه‌های روان‌شناختی از جمله سلامت روان،

این مطالعه با هدف بررسی خود واقعی، ایده‌آل و بایسته در نوجوانان با و بدون سابقه‌ی کیفی در اصفهان انجام شد. یافته‌های جمعیت‌شناختی این پژوهش نشان داد که سطح تحصیلات خود افراد و سطح تحصیلات والدین آن‌ها در گروه بدون سابقه‌ی کیفی بالاتر از گروه با سابقه‌ی بوده است. در گروه بدون سابقه، درصد بیشتری از والدین زندگی مشترک در کنار هم داشتند. هم‌چنین یافته‌ها نشان داد که سطح درآمد خانواده در گروه با سابقه، پایین‌تر از گروه بدون سابقه‌ی کیفی می‌باشد. در مطالعه‌ی ساکی و همکاران نیز نتایج مشابهی به دست آمد. به طوری که نوجوانان بزهکار نسبت به غیر بزهکار، درصد بالاتری از موارد ترک تحصیل و یا تحصیلات ابتدایی و راهنمایی داشتند. هم‌چنین وضعیت اقتصادی خانواده نیز در گروه بزهکار ضعیف‌تر از گروه دیگر بود و اغلب والدین نوجوانان بزهکار، بی‌سواد و یا کم‌سواد بوده و خانواده‌های بزهکاران، انسجام و روابط خانوادگی ضعیف‌تری را به خود اختصاص دادند (۲۰). نتایج مطالعه‌ی ری^۱ و همکاران هم‌سو با مطالعه‌ی حاضر می‌باشد که ارتباط معنی‌داری بین تک‌والدی و بزهکاری نوجوانان به دست آورد (۲۱). نتایج تحقیقات دیگر نیز نشان داد که خانواده و ساختار و روابط حاکم بر آن در شکل‌گیری مفهوم خود می‌تواند نقش به‌سزایی داشته باشد (۲۲، ۱۳، ۲۳). چیرو-اسمان^۲ نیز معتقد است که خود، به شدت از والدین تاثیر می‌گیرد و به طبع بر حوزه‌های دیگر آن (خود واقعی، ایده‌آل و بایسته) تاثیر می‌گذارد (۲۳). هم‌چنین مطالعه‌ی دیگری بر تاثیر خانواده در بروز رفتارهای بزهکارانه تاکید نموده است (۲۴).

در مطالعه‌ی حاضر، حضور فرد سیگاری در خانواده یا داشتن دوستان سیگاری در زندگی نوجوان بزهکار به طور معنی‌داری بیشتر از گروه بدون سابقه‌ی کیفی بود. این مسئله نشان می‌دهد که با وجود نقش بسیار مهم خانواده، عوامل متعدد دیگری نظیر دوستان نیز می‌تواند به عنوان عوامل بسیار مهم و موثر در بزهکاری و اختلالات رفتاری نوجوانان

¹Rey²Schiro-Osman

معطوف شود. با توجه به این که مفاهیم خود، در بطن جامعه و با سبک-های تربیتی زیرمجموعه‌های آن جامعه، اعم از خانواده، مدرسه و نهادهای دیگر شکل می‌گیرد، لزوم توجه سیاست‌گزاران، برنامه‌ریزان و مسئولان فرهنگی و تربیتی، نسبت به مشکلات رفتاری نوجوانان را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد.

اضطراب، افسردگی، اعتماد به نفس و ... در دو گروه با و بدون سابقه کیفی طراحی گردد.

نتیجه‌گیری

خود واقعی در نوجوانان با سابقه کیفی کمتر از نوجوانان بدون این سابقه ارزیابی گردید ولی تفاوتی بین خود ایده‌آل و خود بایسته در بین دو گروه مشاهده نگردید لذا بایستی توجه مضاعفی به خود واقعی

References

1. Ganji H. [Mental health]. Tehran: Arasbaran; 2010: 130-1. (Persian)
2. Statistical Center of Iran. Census 2011. [cited May 2014]. Available from: URL; <http://www.amar.org.ir/Portals/0/Files/abstract/1390>.
3. Shambayati H. [Juvenile and youth delinquency]. 13th ed. Tehran: Majd; 2005: 12. (Persian)
4. Moazemi S. [Juvenile and youth delinquency]. 6th ed. Tehran: Dadgostar; 2012: 27-34. (Persian)
5. Saatchi M, Kamkari K, Asgarian M. [Psychological tests]. Tehran: Virayesh; 2010: 255-77. (Persian)
6. Higgins ET. When do self-discrepancies have specific relations to emotions? The second generation question of Tangney, Niedenthal, Covert, and Barlow (1998). *J Pers Social Psychol* 1999; 77(6): 1313-17.
7. Higgins ET. Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychol Rev* 1987; 94(3): 319-40.
8. Higgins ET, Bond RN, Klein R, Strauman T. Self-discrepancies and emotional vulnerability: How magnitude, accessibility, and type of discrepancy influence affect. *J Pers Soc Psychol* 1986; 51(1): 5-15.
9. Samani S, Sadeghzadeh M. [A study on self-discrepancy based on the family process and content model]. *Educational and psychological studies* 2007; 8: 11-124. (Persian)
10. Samani S. Family types in the family process and content model. *Procardia Soc Behav Sci* 2010; 5(1): 727-32.
11. Dadds MR, Sanders MR, Morrison M, Rebgetz M. Childhood depression and conduct disorder: II. An analysis of family interaction patterns in the home. *J Abnorm Psychol* 1992; 101: 505-13.
12. Lam AG, Zane NW. Ethnic differences in coping with interpersonal stressors: A test of self-construal as cultural mediators. *Journal of cross cultural psychology* 2004; 35: 446-59.
13. Samani S. [Prediction religious self-discrepancy female students based on family size and content of the model-based tissue]. *Journal psychological models and methods* 2012; 2: 101-13. (Persian)
14. Damon W, Hart D. Self-understanding in childhood and adolescence. Canada: Cambridge; 1991: 58-60.
15. Sohrabi F. [Survey on youth mental health and personality patterns]. *Proceedings of the 4th National Conference Organizing Services and Consulting Psychology*. Tehran: Office of Planning and Consultancy Services, National Youth Agency; 2003: 89. (Persian)
16. Alae Karahroudy F, Kiani M, Izadi A, Alavi Majd H. [Self-concept in normal and criminal male adolescents: A comparative study]. *Journal of nursing and midwifery* 2010; 20(69): 10-15. (Persian)
17. Brownfield D, Thompson K. Self-concept and delinquency: The effects of reflected appraisals by parent and peers. *West Criminol Rev* 2005; 6(1): 22-9.
18. Dogar IA, Akhwanzada WA, Bajwa A, Haider N, Asmat A. Self-esteem and psychosocial factors associated with juvenile delinquency. *A.P.M.C* 2010; 4(2): 172-6.
19. Saatchi M, Kamkari K, Askarian M. [Psychological tests]. Tehran: Virayesh; 2010: 55-9. (Persian)
20. Saki M, Jariani M, Safa M, Farhadi A, Ghasemi F, Badrizadeh A, et al. [The effective family and personality factors on felony in adolescent felons of Khorramabad house of correction]. *Yafteh* 2009; 11(2): 11-20. (Persian)
21. Rey JM, Sawyer MG, Prior MR. Similarities and differences between aggressive and delinquent children and adolescents in a national sample. *Aust N Z J Psychiatry* 2005; 39(5): 366-72.
22. Alborzi S, Samani S. [A comparison of self-concept between boys and girls students in Center of Gifted Student]. *Journal of social and humanities sciences of Shiraz University* 1999; 28: 162-8. (Persian)
23. Schiro-Osman K. Interpersonal significance of friendship and parent-child relations for the development of the adolescent self-portrait and the implications for psychological adjustment. *Duke University*; 2006: 58-65.
24. Wakschlag LS, Pickett KE, Loeber R. Is parental smoking associated with a developmental pattern of conduct problems in young boys? *Journal Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2006; 45(4): 461-7.
25. Keinia M. [The basic of criminology]. Tehran: Tehran University; 2008: 58-60. (Persian)
26. Ahmadi H, Khajehnoori B, Mousavi M. [Factors associated with delinquency among high school students]. *Quarterly journal of social welfare* 2009; 9: 233-57. (Persian)
27. Heidari-Soureshjani S, Kasiri Dowlatabadi N, Eslami AA, Alidousti M, Khosravi F, Hashemi F. [Comparison the self-concept and behavior in children without criminal record with juvenile offenders]. *Journal of Shahrekord University Medical Sciences* 2014; 15(Suppl): 32-40. (Persian)

28. Karahroudi A, Kiani M, Izadi A, Alavi Majd H. [Comparison of normal adolescent self-concept and delinquent boys' ages 12 to 14 years in Tehran]. Journal of faculty of nursing and midwifery 2011; 20: 10-15. (Persian)
29. Solaymani M, Nayebi H. [Explain the relationship between alienation and juvenile delinquency (case study of Tehran high school teens 12 to 18 years)]. Journal of social security studies 2012; 32: 89-111. (Persian)
30. Ahmadbarabadi H, Younesi J, Taleghani N. [The role holistic integrated treatment for drug offenders in improving their perception]. Quarterly journal of social welfare 2010; 34(1): 24-71. (Persian)
31. Hezarjaribi J, Safari R. [Factors influencing crime (case study prisoners' central province)]. Journal of social sciences 2010; 46(1): 41-73. (Persian)
32. Najafi Elmi M. [Assessment of recurrence of theft among thieves record in Tehran Province]. Computer Research Center of Islamic Sciences 2004; 6(1): 37-60. (Persian)

